

forum for
natur og
friluftsliv
TROMS

Sørreisa kommune
Storveien 20
9310 Sørreisa

28. august 2012

Høringsuttalelse til kommunal planstrategi for Sørreisa 2012 - 2015

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Troms er kjent med at Sørreisa kommune har sin kommunale planstrategi til offentlig høring og ønsker å komme med innspill.

Uttalelsen omhandler i hovedsak koblingen mellom folkehelse og friluftsliv.

Folkehelse / levekår

FNF Troms synes det er positivt at folkehelse er viet spesielt stor oppmerksomhet i den kommunale planstrategien. Vi er særlig fornøyd med at det trekkes fram at folkehelsearbeidet er tverrsektorielt, noe som etter vår mening er et av de viktigste poengene i planstrategien. Folkehelseperspektivet må gå som en rød tråd gjennom alle planer og sektorer om en skal lykkes i å få en friskere befolkning. Alle delplaner, temaplaner osv bør omtale folkehelseperspektivet og hvordan dette kan ivaretas i den enkelte plan. FNF Troms vil anbefale at når større tiltak og reguleringer planlegges, må det være en hovedregel at det skal kreves og gjennomføres helsekonsekvensutredning av tiltaket/reguleringen.

Samhandlingsreformen av 1.1.2012 setter kommunene i en nøkkelrolle ved å gi dem mer ansvar, i tillegg til å oppfordre til nærere samarbeid med frivillige lag og foreninger. En av de vesentligste intensjonene er å gjøre forebyggende helsearbeid. God helse skapes i skjæringspunktet mellom enkeltindividets frie valg og samfunnets innsats for å tilrettelegge slik at de sunne og helsefremmende valgene blir de enkle og naturlige. Det er mange faktorer som påvirker helsetilstanden vår, men blant de viktigste elementene for god folkehelse ønsker FNF Troms å trekke fram sosial kapital (inkludering, nettverk, tillit) og fysisk aktivitet, særlig kombinert med naturopplevelser.

FNF Troms ønsker å understreke friluftslivets betydning for folkehelse og håper dette vil bli sterkere vektlagt i planstrategien. Friluftsliv er landets største enkeltkilde til fysisk aktivitet og 90 % av Norges befolkning deltar i løpet av året. Friluftsliv er førstevalget for de som ønsker å komme i form, de inaktives foretrukne aktivitet, har lave investeringskostnader, er lavterskel og sosialt utjevne. Friluftslivet favner bredt og fanger ofte opp de som detter utenfor konkurransebasert aktivitet, samt er en aktivitet hvor nettverk dannes og styrkes. Friluftsliv har dokumentert positiv effekt på fysisk og psykisk helse, og flere forskningsrapporter viser at

---

FNF Troms, Fylkeshuset, Pb. 6105, 9291 Tromsø
Tlf: 776 42131 E-post: troms@fnf-nett.no Internett: www.fnf-nett.no/troms

FNF Troms er et samarbeidsforum for natur- og friluftslivorganisasjoner i Troms og representerer over 15000 medlemmer. Medlemsorganisasjoner: Troms Turlag, Harstad Turlag, Norges Turmarsjforbund Troms, Naturvernforbundet i Troms, 4H Troms, KFUK-KFUM-speiderne Troms, Troms Fylkeskystlag, Troms Orienteringskrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Framtiden i våre hender Tromsø, Nord-Norsk Botanisk forening.

naturopplevelser kombinert med fysisk aktivitet er blant de viktigste faktorene for vår totale helsetilstand.

I den nye folkehelseloven fremheves det at kommunen skal bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt. Det foreslås også at kommunene i forbindelse med kommunal planstrategi skal ta stilling til folkehelseutfordringene i kommunen. Sørreisa har tatt stilling til folkehelseutfordringene og har som de fleste kommuner noen trender hva gjelder livsstilsrelaterte sykdommer som er ønskelig å snu og forebygge. FNF Troms synes det er positivt at Sørreisa skårer høyt på attraktive-kommene-undersøkelser, og at omdømmet bygges på en åpen og ærlig kommune, at frivillig sektor er viktig og på samhold mellom mennesker.

FNF Troms anbefaler Sørreisa kommune å prioritere en økt satsing på friluftsliv som en sentral strategi for å bedre folkehelsen og levekårene i kommunen. Dette vil også styrke omdømmet ytterligere. Gjennom å gjøre enkle tiltak som stimulerer til økt friluftslivsaktivitet vil kommunene få mye igjen for hver investerte krone. Vi ser at flere av strategiene vi vil foreslå allerede er nevnt i planstrategien, noe vi synes er positivt.

FNF Troms mener følgende strategier og tiltak vil være viktige for å bedre folkehelsen og livskvaliteten i kommunen:

Tilrettelegging for friluftsliv og uteaktivitet i barnehage og skole

FNF Troms mener at et av de viktigste forebyggende tiltakene en kan iverksette for bedret folkehelse er å gjennomføre gode tiltak rettet mot barn og unge. Kommunens skoler og barnehager må i størst mulig grad settes i stand til å ha et høyt og kunnskapsbasert fokus på fysisk aktivitet/friluftsliv og sunt kosthold. Områdene rundt skoler og barnehager bør sikres og evt. tilrettelegges, slik at ungene er mest mulig aktive både på dagtid og i fritiden. FNF Troms synes det er positivt at dette trekkes fram i planstrategien i form av: *”det bør blant annet utarbeides en plan for utbedringer av utearealene ved kommunens barnehager og skoler”*. Vi håper dette prioriteres.

FNF Troms mener at kommunen også bør satse mer aktivt på aktivitet i uteområder under læringsprosessen i barnehager og skoler. Gode, eksisterende tiltak er for eksempel *”Den naturlige skolesekken”* eller *”Læring i friluft”*. Hovedmålet til sistnevnte er *mer og bedre uteaktivitet i barnehage, grunnskole og SFO*. *”Læring i friluft”* forener læringsmål, fysisk aktivitet, naturopplevelser og sosialt miljø på en effektiv måte. Et godt forankret pedagogisk innhold når en er ute, og uteaktivitet som relateres til lærerplanen i Kunnskapsløftet og Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, er verdifulle og langsiktige folkehelseiltak. Midt-Troms friluftsråd jobber med *”Læring i friluft”* og er en anbefalt samarbeidspartner.

Sti- og løypeplan

FNF Troms anbefaler kommunen å utarbeide en sti- og løypeplan. Denne skal sikre forvaltningen av eksisterende turløyper, kartlegge behovet for nye løyper og sørge for etablering av nye løyper. I tillegg skal planen bidra til å legge til rette for aktiv transport (til fots eller pr. sykkel) mellom bosted, grønt områder, skoler osv. Behovet for en slik helhetlig plan er stort.

FNF Troms vil presisere at turstier/turløyper er den anleggstypen den norske befolkningen bruker mest. Dette er langt hyppigere brukt enn for eksempel helsestudio og idrettshaller. Begge deler er selvfølgelig viktig, men aktivitetsformene med størst potensial til å øke aktivitetsnivået blir i dag gitt lavest prioritet. De økonomiske virkemidlene er i dag ikke tilpasset målene om å øke andelen fysisk aktive og samtidig redusere sosiale ulikheter. FNF Troms mener en økt satsing på friluftsliv

og på sti- og løypeplan er et viktig steg i riktig retning og håper kommunen vil trekke fram dette i kommunal planstrategi. FNF Troms oppfordrer også Sørreisa kommune til å prioritere slike anlegg (stier og turløyper) i sin behandling av spillemiddelsøknader.

Kommunedelplan for fysisk aktivitet og naturopplevelser

I planstrategien, side 7, nevnes "kommunedelplan for idrettsanlegg" som må rulleres innværende år." På bakgrunn av det vi tidligere har skrevet om friluftslivets betydning og viktigheten av tilgjengelig infrastruktur, sti og løyper, bør denne planen vel så mye omfatte og prioritere friluftslivanlegg. Dette er de anleggene som når flest brukere både i alle aldre og i alle sjikt av folket. FNF Troms vil oppfordre Sørreisa kommune til å utarbeide en "kommunedelplan for fysisk aktivitet og naturopplevelser". På denne måten kan en forene både organisert og uorganisert fysisk aktivitet, og få en mer balansert og effektiv bruk av spillemidlene.

Strategier for fysisk aktivitet i friluft i vinterhalvåret

Kommunen bør ha særlige strategier for fysisk aktivitet i friluft i vinterhalvåret. Inaktive grupper trenger særlig stimuli til å komme opp og ut i den kalde og mørke årstiden. Som stikkord kan nevnes: Små isflater ved skoler og boområder, strøsandiltak for eldre, differensiert tilrettelegging for ulike brukergrupper av skiløyper/lysløyper, parkeringsplasser og brøyting.

Samarbeid med frivillige organisasjoner

Arbeidsformen for folkehelsearbeidet må være sektorovergripende og også omfatte frivillig sektor. Sørreisa har lagt stor vekt på frivillig sektor i planstrategien, noe FNF Troms finner gledelig. Sørreisa virker som en kommune med stor frivillig aktivitet, høyt engasjement og en attraktiv kommune å bo i. På side 6. står det "Det er viktig å legge til rette for sosiale møteplasser, fysisk aktivitet og andre folkehelse tiltak slik at framtidige helseutfordringer kan reduseres. Frivillige lag og foreninger, idrettslag og kulturvirksomheter er en ressurs på dette området og bør være viktige samarbeidspartnere for kommunen." FNF Troms synes det er positivt at dette trekkes fram. I planstrategien legges hovedvekten som regel på kultur- og idrett i sammenheng med frivillig arbeid, vi håper også at natur- og friluftsansjoner også kan spesifiseres.

FNF Troms anbefaler at kommunene bør legge til rette for frikjøp av frivillighet også på dagtid. Kommunene bør i større grad ta et mer aktivt ansvar for å aktivisere inaktive grupper, samt innføre rutiner på å koble inaktive grupper opp mot aktivitetstilbudene i de frivillige organisasjonene for en reell og aktiv samhandling. Særlig egnede arenaer for denne koblingsfunksjonen er folkehelsekoordinator, familiesenter/helsestasjon, støttekontaktordningen, frisklivsentral, frivillighetssentral, FYSAK, psykisk helsevern og fysioterapeut.

Sikre friluftsområder for allmennheten

FNF Troms vil understreke viktigheten av å sikre friluftsområder for allmennheten og for framtidige generasjoner. Områdene kan sikres gjennom statlig sikring eller gjennom plan. Særlig viktig er nærfriluftsområder og lavterskelområder i nærheten av hvor folk bor. Å sikre grønne korridorer, "100-meterskoger", "by- / landsbyfjell", barnetråkk osv er essensielt for å tilrettelegge for at folk flest naturlig tar aktive valg i hverdagen. Dersom et grøntområde ligger lenger unna enn 500 meter fra boligen synker aktiviteten med nærmere 60 %. Kommunene må søke å ivareta de viktige områdene, særlig ved skoler, barnehager og boligområder, og båndlegge disse gjennom kommuneplanens arealdel. For å lykkes i å ivareta og planlegge for helsebringende grøntområder i nærmiljøet er det viktig å blant annet tenke på nærheten til bolig, at få eller ingen barrierer hemmer bruken og et variert innhold som resulterer i varierte opplevelser (ro, lek, kultur, "det ville" m.m.).

FNF Troms mener det er viktig at kommunen har minimum et friluftsområde som er tilgjengelig for alle gjennom universell utforming. Vi vil også understreke at "alle" nødvendigvis ikke må ha

tilgang på alt. De aller fleste har behov for utfordringer i ulik grad og urørt natur er også en form for tilrettelegging. God, differensiert tilrettelegging må formes gjennom strategisk planlegging.

FNF Troms synes det er positivt at det finnes to statlig sikrede friluftsområder i kommunen. Friluftslivsområdene må tilrettelegges og driftes slik at de framstår som attraktive områder til bruk for hele befolkningen. For å møte folkehelseutfordringene trengs det økte økonomiske virkemidler i hele tiltakskjeden: sikring, tilrettelegging, forvaltning og drift, informasjon og aktivitetstiltak. FNF Troms ber kommunen sette av tilstrekkelige midler for å gjennomføre de tiltak som er beskrevet i forvaltningsplanen for disse to områdene.

FNF Troms vil også understreke viktigheten av å ivareta de inngrepsfrie naturområdene som finnes i kommunen, samt aktivt å ta i bruk kartleggingene og verdivurderingene av friluftsområder fra samarbeidsprosjektet som ble igangsatt av Troms fylkeskommune. Å satse på kommunens vakre og storslagne natur vil både styrke folks trivsel og kommunens omdømme.

Aktiv bruk av kysten

Troms og Sørreisa har en fantastisk kyst som byr på storslagne opplevelser, tradisjoner og historie. Vi ber om at kysten med sine flotte muligheter for friluftsliv blir vektlagt i større grad. Seiling, roing og padling er aktiviteter som gjennom samarbeid med klubber og kystlag er aktiviteter som går an å gjennomføre uten store kostnader. Et konkret mål kan være at elevene skulle kunne ro eller padle før de forlater grunnskolen. Sørreisa har både et aktivt kystlag, Sørreisa kystlag, og Midt-Troms Havpadleklubb som kan være aktuelle samarbeidspartnere.

Møteplasser

Å tilrettelegge for møteplasser i friluft er et effektivt og nyttig virkemiddel for å kombinere fysisk aktivitet, naturopplevelser og sosiale nettverk. FNF Troms er glad for at Sørreisa trekker fram dette som et konkret tiltak for å redusere framtidige helseutfordringer.

Fra anleggsbygging til aktivitet

I arbeidet med økt fysisk aktivitet bør kommunen prioritere enkle, lavterskel aktivitetstilbud som er tilgjengelig for alle, framfor store ressurskrevende idrettsanlegg med høy brukerterskel.

Friluftsråd

Sørreisa kommune er medlem av Midt-Troms friluftsråd. FNF Troms kjenner ikke til hvor aktivt Sørreisa benytter seg av friluftsrådet i dag, men vi vil oppfordre til et aktivt og nært samarbeid med denne verdifulle ressursen i tiden framover. Midt-Troms friluftsråd sitter på stor kompetanse og jobber direkte med flere av tiltakene vi har skissert som viktige strategier/tiltak for å bedre livskvaliteten og folkehelsen i kommunen. Særlig vil vi anbefale Sørreisa å invitere med Midt-Troms friluftsråd i utarbeidingen av en sti- og løypeplan for kommunen, samt å samarbeide om "Læring i friluft" og sikring av friluftsområder. Jo flere gode krefter som sammen kan dra i riktig retning, jo bedre er det.

FNF Troms mener:

Friluftslivets plass i forebyggende og helsefremmende arbeid må styrkes vesentlig. Kommunal planstrategi gir en utmerket anledning til å sette større fokus på friluftslivets betydelige rolle i folkehelsearbeidet. De økonomiske virkemidlene er i dag ikke tilpasset målene om å øke andelen fysisk aktive og samtidig redusere sosiale ulikheter. FNF Troms mener en økt satsing på friluftsliv er et viktig steg i riktig retning og håper kommunen vil trekke fram dette i kommunal planstrategi.

Energi og klima

FNF Troms er positive til at Sørreisa er utnevnt til Grønn energi kommune. FNF Troms vil likevel spesifisere at ”grønn energi” kun er miljøvennlig dersom den ikke går ut over viktige verdier for natur, friluftsliv, biologisk mangfold, landskap m.m. FNF Troms oppfordrer til at energisparing og energieffektivisering bør ha hovedfokus når energi- og klimaplanen skal revideres før den utgår i 2013. FNF Troms vil også advare mot den storstilte utbygging av småkraftverk som preger Troms og uttrykke at dette ikke er en ”hastesak”. Vi er klar over at Sørreisa for øyeblikket har to småkraftsaker inne til behandling hos NVE. Vi har tillitt til at kartleggingsarbeidet som gjøres blir gjort grundig og med en samlet vurdering slik at eventuelt nye utbygginger ikke går ut over viktige verdier for natur, friluftsliv, folkehelse, biologisk mangfold m.m.

Veier og trafikksikkerhet

Samferdsel er et virkemiddel for å oppnå gitte samfunns mål, og god og strategisk planlegging innen dette temaet vil kunne gi positive ringvirkninger for hele befolkningen. FNF Troms vil særlig trekke fram et samfunns mål som vi mener samferdselssektoren burde vektlegge i særlig grad – folkehelsen. FNF Troms mener at denne målsetningen må spesifiseres i revideringen av kommunens trafikksikkerhetsplan.

Et av de mest effektive folkehelsegrepene innen samferdselssektoren er en økt satsing på gang- og sykkelveier. Gåing og sykling er miljøvennlig og helsefremmende transport som må fremmes aktivt i en moderne samferdselspolitikk. En friskere befolkning er den beste investeringen for fremtiden og i nasjonale forventninger til planstrategien heter det at *planlegging av sykkel- og gangveier vektlegges*. FNF Troms mener at tiltak for gående og syklende må løftes opp og prioriteres i planstrategien. Å la helse inngå i planens overordnede mål vil endre på denne prioriteringen. Dette vil også ivareta samhandlingsreformens mantra om ”helse i hver en plan”.

FNF Troms vil understreke at det er særlig viktig å ha oppmerksomhet mot trygge skoleveier slik at barn og unge kan gå og sykle til skolen, og vi er glade for at dette står nevnt i planstrategien. Det er også viktig å tilrettelegge for sykkelparkeringer. Arbeidet med utbygging av turveger for friluftsliv må ses i sammenheng med anlegging av gang- og sykkelveier for transport. Dersom de rette løsningene velges og utformingen gjøres med høy kvalitet, kan slike strukturer også benyttes til friluftsliv. FNF Troms deltar gjerne i et videre samarbeid. Vi ønsker også å understreke behovet for utfartsparkeringer, samt vedlikehold og brøyting av disse.

Til slutt vil vi nevne at en ytterligere satsing på kollektivtransport er nødvendig. Planstrategien bør bidra til å fremme kollektivbaserte naturopplevelser, noe som både er god helse- og klimapolitikk, samt også ganger reiselivet.

FNF Troms ønsker Sørreisa kommune lykke til med å ferdigstille den kommunale planstrategien.

For Forum for Natur og Friluftsliv Troms
Eivind Høstmark Borge
Fylkeskoordinator

Kopi:
Fylkesmannen i Troms
Troms Fylkeskommune